

ZAMONAVIY JAMIYATDA DINNING IJTIMOIIY FUNKSIYALARI

Jabborov Qahramon

Shahrisabz davlat pedagogika
instituti Ijtimoiy fanlar fakulteti
Ijtimoiy fanlar kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada dinning zamonaviy O'zbekiston jamiyatidagi ijtimoiy funktsiyalari chuqur tahlil qiladi. Mustaqillik yillarida din va e'tiqod erkinligi, diniy marosimlarni asrash va rivojlantirish hamda davlat munosabatlarini uyg'unlashtirish bo'yicha tizimli yuklarni oshirish. Islom dinimiz tarixida milliy e'tiqod tizimi, balki ilm-fan, madaniyat va ma'naviyat taraqqiyotining asosiy manbalaridan biri sifatida e'tirof etilgan. Bugungi zamonaviy hayotdagi dinning axloqiy faoliyati, ijtimoiy birlashtirish, merosni asrovchi va barqarorlikni mustahkamlovchi funktsiyalari muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: din, jamiyat, axloq, bag'rikenglik, diniy ong, dinshunoslik.

Аннотация: В статье дается глубокий анализ социальных функций религии в современном узбекском обществе. За годы независимости возросла систематическая нагрузка на свободу вероисповедания и убеждений, сохранение и развитие религиозных обрядов, гармонизацию государственных отношений. В истории нашей религии ислам признан одним из основных источников развития не только национальной системы верований, но и науки, культуры и духовности. Нравственная деятельность религии в современной жизни, ее функции общественного объединения, сохранения наследия и укрепления стабильности имеют огромное значение.

Ключевые слова: религия, общество, мораль, толерантность, религиозное сознание, религиоведение.

Adabiyotlar tahlili

Dinning ijtimoiy funktsiyalarini o'rganishda O'zbekistonlik va xorijlik mualliflarning qator ilmiy ishlari, monografiyalari va o'quv qo'llanmalarida bu masalaga turli qarashlar va nazariyalar mavjud. A. Abdug'afforovning "Dinshunoslik asoslari" nomli o'quv qo'llanmasida dinning axloqiy, tarbiyaviy va jamiyatdagi barqarorlikni ta'minlovchi funktsiyalari chuqur yoritilgan. Muallif diniy ong va diniy faoliyatni davolash-ijtimoiy jihatdan tahlil qilib, diniy odamlar va ijtimoiy tizimlar o'rtasidagi aloqalarni ochib beradi.

M. Yunusovning "Din va jamiyat" nomli asarida esa, O'zbekistonda mustaqillikdan so'ng diniy erkinlikning huquqiy asoslari, diniy jamiyatning faoliyati, diniy va ijtimoiy ong o'zining umumiy bog'liqliklarini amaliy misollar asosida yoritadi. Ushbu asarda dinning ijtimoiy hayotdagi roli faqat mafkuraviy emas, balki ijtimoiy birdamlik, axloqiy tarbiya va milliy identitetni mustahkamlovchi vosita sifatida tahlil qiladi.

Islom dini tarixiga oid manbalar; Imom al-Buxoriy, Imom Termiziy kabi buyuk muhaddislarning asarlari, dinning inson axloqini yuksaltirishdagi beqiyos o'rnini namoyon etadi. Bu zamonaviy ijtimoiy muhitda ham asosiy bag'rikenglik bo'lib xizmat qiladi, O'zbekistonda din va jamiyat o'z manbalarini meros qilib olishda ijtimoiy manbalar sifatida xizmat qilmoqda.

Metodologiya

Ushbu maqolada O'zbekiston jamiyatidagi ijtimoiy funktsiyalarini o'rganishda zamonaviy ilmiy tadqiqot uslublari va metodik ilmiy tadqiqot uslublariidan foydalanilgan. Yillik ilmiy adabiyotlar, qonunchilik hujjatlari, hukumat qarorlari va xalqaro tajribalar o'rganuvchi, deskriptiv (ta'riflovchi) metodik asosning umumiy ijtimoiy funktsiyalari ham qo'llanilgan. Mavzuga nisbatan analitik nazorat orqali dinning O'zbekistondagi o'ziga xos

funktsiyalari: axloqiy-tarbiyaviy, integratsion (bir tizim), Dinshunoslik fani, diniy ta'lim va ma'naviy targ'ibot ishlarining natijadorligiga baho berishda sotsiologik va madaniy-antropologik usullarga asoslangan ijtimoiy jarayonlarga yondashildi.

Natijalar va tahlil.

O'zbekiston jamiyatida dinning ijtimoiy funktsiyalari so'nggi tarzda yuqori darajada faollashdi va yangi ko'rinishdagi ijtimoiy-huquqiy, ma'naviy-ma'rifiy jarayonlar bilan uyg'unlashdi. Tahlillar natijasida, O'zbekistonda mustaqillikdan so'ng e'tiqod erkinligi konstitutsiyaviy asosda kafolatlandi va dinning ijtimoiy hayotdagi o'rni nazorat ostida olindi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 1- versiyasida: "Har kim vijdon erkinligiga huquqiga ega. Har kim o'z diniga e'tiqod qilish yoki hech qaysi dinga e'tiqod qilmaslik huquqiga ega" deb belgilangan[1]. Bu esa dinning axloqiy va ma'naviy qadriyat sifatidagi funktsiyalariga rasmiy hujjatlarni shakllantirdi orqali namoyon bo'ldi.

Ikkinchidan, din yoshlar tarbiyasida ijtimoiy ong, axloqiy qarashlar va milliy o'zlikni anglashning muhim tarzda faol rol o'ynamoqda. Ayni vaqtda mamlakatda 200 dan ortiq rasmiy ro'yxatdan o'tgan tashkilot faoliyatini davom ettirmoqda, diniy bilimlar ijtimoiy totuvlikni himoya qilish va yot g'oyalarga qarshi ongli immunitetlarni shakllantirishdir[2].

Uchinchidan, Islom dini O'zbekiston xalqi tarixida fan, madaniyat, san'at va falsafa rivojida muhim omil bo'lgan. Imom al-Buxoriy, Imom Termiziy, Bahouddin Naqshband kabi buyuk allomalar merosi bugun diniy-ma'naviy qadriyatlar orqali yoshlarga tarbiyaviy vosita sifatida yetkazilmoqda[3]. Bu esa dinning avlodlararo ma'naviy bog'liqlikni saqlovchi funksiyasini kuchaytiradi.

O'zbekistonda diniy konfessiya 16 ta diniy konfessiya tinch-totuv faoliyat yuritmoqda. Bu holat konfessiyalar o'zaro muloqot, ijtimoiy birdamlik va o'zaro hurmat muhitining yanada rivojlanishi hamda turli xil muloqotlarga yangi bilimlarga xizmat qilmoqda[4].

Beshinchidan, dinning noto‘g‘ri talqin qilish va radikal oqimlar ta’sir tizimiga qarshi kurashish maqsadida “Ma’naviyat va ma’rifat markazi”, “Imom Buxoriy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi”, “Islom sivilizatsiyasi markazi” kabilar faoliyati yo‘lga qo‘yilgan. Diniy-ma’rifiy sohaga ilmiy asos kiritilmoqda va islomning mo‘tadil, insonparvar yo‘nalishini targ‘ib qilmoqda[5].

Oltinchidan, dinshunoslik fani umumta’lim va oliy ta’lim muassasalarida o‘quv fani sifatida joriy etilgan bo‘lib, bu orqali yoshlar orasida sog‘lom diniy dunyoqarashni shakllantirish ko‘zda tutiladi[6].

Shu shaklda olib borilgan kompleks siyosat va ilmiy tizimlar ishlab chiqarish dinning ijtimoiy funktsiyalari - axloqiy-tarbiyaviy, ijtimoiy birlashtirish, ma’naviy-ma’rifiy va jismoniy mashqlar ishlab chiqarishi O‘zbekiston jamiyatida samarali amalga oshmoqda.

Xulosa: Xulosa qilib, zamonaviy O‘zbekiston jamiyatida din milliy e’tiqod tizimi, balki keng qamrovli ijtimoiy-madaniy institut sifatida faoliyat yuritmoqda. Mustaqillikdan so‘ng mamlakatda diniy erkinlikning huquqiy asoslari yaratildi, din va davlat o‘zining umumiy muvozanatli siyosati shakllantirildi. Bu esa jamiyatda diniy bag‘rikenglik, ijtimoiy totuvlik va axloqiy barqarorlikning mustahkamlanishiga xizmat qilmoqda. Shu bois, din va jamiyat o‘zida sog‘lom munosabatlar - ijtimoiy yashashlik, milliy birdamlik va ma’naviy yuksalishning muhim asosi sifatida qaralishi lozim. Kelgusida ishlab chiqarish jarayonini chuqurlashtirish, ayniqsa, yoshlar orasida mo‘tadil diniy qarashlarni targ‘ib qilish va dinshunoslikni ilmiy asosda rivojlantirish vositalaridan biri bo‘lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, 1992-yil, 31-modda.
2. O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi ma'lumotlari - www.minjust.uz , 2024-yil.
3. Abdug'afforov A. "Dinshunoslik asoslari". Toshkent: O'zbekiston nashriyoti, 2020-yil.
4. Yunusov M. "Din va jamiyat". Toshkent: Ma'naviyat, 2019-yil.
5. Karimov I. A. "Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch". Toshkent: Ma'naviyat, 2008-yil.
6. O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi. "Dinshunoslik fanidan namunaviy dastur", 2022-yil.